

poravnaj in pefhke vfej, ali posadi. Sadnjizh pa fhe gredo s brinovimi vejami gofsto pokri. To bo fforilo :

Pervizh. De mifhi in druge shivali bliso ne-morejo, kir se obofhi boje; tako pefhke per miru oftaneje.

Drugizh. Pefhke pomlad is mehke semlje ra-de selené, kir brinje odnafha, de fneg perfhi ne potlazhi in je deshevje prevezh ne vtepe.

Tretjizh. To pokrivalo varje, de pomlad pefhke prèsgodaj ne oselené in de ne posebejo, kir mras slo fhkodva drevefizam, ktere se per prvi pomladni toploti perkafhejo. Zhe fo pa pokrite jim ne bo tako hitro fhkodvalo.

Zhetertizh. Po simi s vejam pokrita perft, tudi po letu rahlja oftane, in drevefizam dobro flushi, kir rodovitnoft is lufta, kterga potrebuje-jo lahko v semljo do koreniniz pride.

Petizh. Podkopano brinje in fhpizhuje je narbolji gnoj sa mlade drevefiza, torej je dobro, de se fhe po f. Jurji veje is drevefiz vsamejo, in se oterkajo, de se vmef ofujejo.

(Krajnfki Vertnar.)

II.

Reja shidnih zhervov ali gofénz. *)

Preden bomo od reje shidnih zhervov govorili, je tréba sa poslopje, kjer se bodo redili, fkerbeti, in torej bo govorjenje nar prej od hifhe sa shidne zherve.

A. Hifha sa shidne zherve.

Zhe imafh malo zhervov, jih lahko na kazih misah ali diljah ali niskih in fhirokih polizah v fvoji hifhi imafh in redifh. Zhe jih je pa veliko, je tréba sanje posebno kozho imeti. Taka kozha ne bo nikomur veliko potrofhkov persadela, naj bo sidana, ali lefena, ali s protja fpletena in s ilam ometána, pa pobelena ali pa tudi nè, de je le zhedna, fnashna, fuha, fvitla in gorka.

Zhe je veliko zhervov, je potreba sanje vezhiga proftora, se vé de.

Nar boljshi je kozha takó narejena, de vetrovi nimajo mozhí do nje, de je tadaj favétna, na folnzi; vunder pa folnze ne fmé naravnoft vanjo fijati. Mora imeti dvoje prezej vifokih oken in pezh; sgorej in fpodej eno ali vezh lin po velikofhi kozhe, de se sunanja sdrava fapa fpodej lahko vanjo fpufta, sgorej pa snotranjo, smerd-ljivo is nje shene, in s vratami, de se odpró, kadar je tréba, vezh dobre fape vanjo fpuftiti, in sapró po nozhi in kadar je tréba. Dóbro je, de je taka kozha prezej vifoka, kazih 9 ali 10 zhevljev, in de ima ftrop, zhe tudi is léfe, pa ometán. Potlej pa ob fteni léfe kakor polize is tèrfta ali pa is lefenih palizhiz takó narejene, de zhervi lahko od fpodej nanjo slesejo. Léfe se tadaj takó

naredé, de se tèrft ali pa leféne palizhize druga per drugi takó poloshé in na konzéh perterdijo, de proftor vmef oftane, de zhervi fkosi morejo; sa 30,000 zhervov 6 lef 2 zhevlja fhiroke, 6 dolge, ter dvoje, de se lahko saporedama pozhedijo, ko zhervi na drugo slesejo. Te lefe leshé po 2 zhevlja ena nad drugo per fteni na ftebréh ali pa saporedama. Na drugo léfo pa slesejo zhervi. Kadar se jim pafha pernefe na novi lefi, ki se na fpodnjo nalahko, pa ne prav tikama poloshí. Kmalo zhervi fkosi fpranje na sgorno slesejo, fpodnja se vsame in ozhedi. To se mora vezhkrat, in sadnje tednje nar manj vfak drugi dan fforiti.

Zhervi hifho, kadar jih je veliko, slo nadi-hajo in vfmradijo. posebno sadne tri tédnje; to-rej je tréba vezhkrat nove fape, zhište in sdrave, ne pa od kakfhne gnojníze jim dati. To jim je ravno takó potrebno, kakor pafha; torej se mora vfak dan fapa v hifhi prenoviti, per lepim vre-menu vrata in okna nékaj zhafa odpreti, nikoli pa po nozhi ne, ali per vetru, per hudim vre-menu in deshji; takrat je dofti linze sgorej in fpodej, zhe je potreba, odpreti, kakor je bilo sgorej rezhenó. Tudi se ne fmé v taki kozhi tabák piti, ali kaj difhavniga, poftavim hren, zhefen, zhebula, roshe i. t. d. vanjo pernefti; ne s jefiham, brinjem kaditi, ne froviga perja kupe v nji imeti i. t. d. Tudi gorkomera (ter-mometra) je tréba, ki meri gorkoto, de ni ne prevelíka, ne premajhina, kakor bo posneji go-vorjenje, in pa lonzhene, ne shelesne pezhí, de se gorkota da. kakorfhne je tréba. Tudi ne gre s hraftovím lefam v nji kuriti, ampak s buko-vím, gabrovím, léfkovím, pa fuhím, kir vfak dim in fmrád je zhervizham sopern in fhkodljiv. Zhe je vezh dní deshevnih in gerdih, jim ne fméfh oken odpréti; prenovifh fapo v kozhi, zhe v kaki lonzheni polodi s prav fuhím lefam ali trefkami, bukovimi, lefkovimi, gabrovimi v nji sakurifh, tode se ne fmé nizh kaditi. Zhe per lepim vremenu vrata in okna odprefh, morafh dobro varovati, de ne pride kakfhno kure, kak-fhin ptizh vrabiz ali fníza, kaka mifh ali mazhka, ali kaj taziga v kozho, kir vse te shivali zherve hitro poshró in pokonzhajo; to bi ti velíka fhkoda bila. Tudi vari, de se pajki v hifhi ne saredé, tudi oní zherve moré, kakor is nevosfhljivofti, de snajo ti zhervi lepshi in terdnejshi shido pre-fti, kakor oní.

(Dalje sledí.)

Sa hifhne potrebe kaj.

(Pomozhik soper fhurke in podgane.) Dofti hifh je, ki od fhurkov veliko nadlego ter-pé, kir jim ne le vfíga ftanovanja nefnashniga de-lajo, ampak doftikrat zlo jedila ognufijo, in ktere s vfími pomozhki pregnati ne morejo. Le s ka-kim ftрупam se fhurki pomoriti dajo. Med vfími ftру-pi je pa nar bolj gotovo mifhiza, (arfenik) *).

*) Ta fpísek je sledíja nauka, »kako shido perdélovati, ali nauka, kako murve faditi in shidne zherve srediti,« s zhimur fmo v 14. liftu pretezheniga leta nehali.

*) Kir je pa ta fhtupa slo ftрупéna, in sdravju mozhno fhkod-

Vsame fe je namrezh en kvintelz is likarne ali apo-teke; ta fhtupa fe dene v kako fkledizo, in sraven fe pol kosarza mleka perlije, in s kakim zve-kam dobro smefha. To fe poštavi fhurkam na per-loshen kraj, kateri od tega grosno radi pijejo, in vfi, ki fo pili, pozepajo. Ta pomozhik fe tako dolgo ponavlja, dokler ni ta marzhaf popolnoma pokon-zhan. — Ravno ta pomozhik je dober tudi soper pod gane, kjer fe pa vezh, namrezh dva kvintelza od te fhtupe vsame; tadaj fe v kaki fkledizi s pol polizha turfhizhne moke dobro smefha, potem fe po-zhafi voda perliiva in sopet mefha, tako de fe ljupilo (pop) naredi, ki fe potlej podganam nastavi. — r.

(Prav dober klej ali kit) sa pezhí masati fe naredí, zhe fe s prav drobnim péfkam to-liko firupa smefha, de je ta smef kakor testo. Kadar fe pofufhi, je terd ko kamen in ne krufhi fe, ka-kor vezhdel drugi. Zhe je pezh bela, fe ta rjavkasti klej po tem lahko s apnam pobéli.

Dober svèt sa puftni zhaf.

Hozhefh u sakon ftopiti,
Hzhherko sa sheno dobiti,
Mamko poprej
Dobro poglej!
Je mamka le pridna sheniza,
Bo hzhherka nje prava defniza.

L—z.

Osnanilo.

(Nove molitevške bukve:) MALI ROSHNI VERTIZ ali Molitve v vfih posébnih zhafih, per-loshnostih in potrebah sa mladof. Špifal P. Hitzin-ger. — V Ljubljani. 1843.

Kar bi té bukvize snalo mladofci pred drugimi perporozhiti, je poséбно to, de fe v njih bôlj obilno kakor v dosdaj isdanih najdejo sbrane molitve, s kterimi fe samore mladi kristján ne le v navadnih, ampak tudi v posébnih svétih opravilih s svôjo zer-kevjo fkleniti. Sraven navadnih molitev sa sjutrej in svezhér, k f. mafhi, k fpovedi in f. obhajilu i. t. d. namrezh, fo v njih tudi molitve sa posébne ure dnéva, ob kterih zerkev opominja; sa vfe svete zhafe in sapovédane prasnike; sa ívétí vezhér, ve-likí teden, sa prozefije — dalje sa f. sakramente f. kerfta, f. birme, f. olja; sa shégne zerkvene, kakor k shégnu s f. réfhnjim Teléfam, k shégnu vóde, svézah, lesá i. t. d.; sa fpomin in o pokópu mertvih; tudi fhe druge posébne molitve; in krishev pot. Molitve fo bôlj kratke in po sapopadku lepó sverfténe; vsete vezhdel is zerkvenih molitev; in kjer je red kterih molitev v katekismih bolj na tanjko rasloshén, fo tudi po tém obravnane, kakor molitve sa sjutrej in svezhér, k fpovedi in f. obhajilu; tako de gré po enih ftopinjah katekisem in molitevne bukve. — Beféda je v njih sloshna in vřakimu umna; tudi zéna ne draga. Veljajo namrezh terdó svesane 15 krajzerjev; nekoliko poslazzhène in s noshniza-mi 20 krajzerjev, s usnjatim herbtam 24 krajzer-jev, vfe uñjate 30 krajzerjev; in s slatim obréskam in lepo poslazzhène 1 goldinar. Na prodaj fo per g. Leopoldu Kremsharju, bukovesu pod Tranzho v Ljubljani.

ljiva, je apotékarjem ojstro prepovédano, jo vřakimu prodajati, rasun zhe jo sdravitel sa potrebno sposná in sapifhe; savoljo tega je treba varno s njo v zaker hoditi, in je ne s rokami perje-mati, ampak jo vřelej rajfhi s kakim lesam ali zvekam me-fhati, in ko bi bilo od nje kaj na roko perfhlo, fe dobro omiti, tudi, ko bi je kaj oftalo, v semljo sakopati. Pa tudi fe mora pasiti, de do nastavljene mifhize kaka druga shi-val ne pride, poštavim, kokofhi, pfi i. t. d., kir jih umorí.

(Podóbe ilirfke nófhe.) Ljubljanskimu zha-fopifu, v nemfhkimu jesiku pifanimu, ki fe mu „Car-niolia“ (Krajnfhniza) pravi, fo jeli nófhe Ilirzov in Ilirjank perkladati. Od noviga léta fmo jih dobili she dvoje obrasov, in na vřakimu obrasu je po dvoje oféb (perfhon). Na pervim obrasu fta kmet in kmetiza, takó napravljena, kakor fe vezhdel okoli Tolmazhoviga sa Ljubljano nofjo; na dru-gim fta pa mosh in shena, taka, kakorfhe okoli Šmlednika vidimo.

Saréf, vfe podóbe, ki fmo jih do sdaj dobili, fo prav lizhno in umno sřifane; kar je pa per ta-kimu delu nar gorfhi, de fo ravno take, kakor fe moshaki in shénfke v teh krajih nofjo. Po taki no-fhi fe Krajnz she od delezh fposna! Ako ravno ni morebiti vře tako na tanjko sřifano, kakor bi imélo biti, jim mende vunder nizh posebniga ne manjka, zhefar bi fe grajati dale. Temu pa, kdor jih graja, in rezhe, de nifo po godu, de jim tega ali uniga manjka, bi rekel: Perjatel! ali ne vesh, de fo te podóbe le sa nek zhafopif sřifane in napravljene, ne pa sa ogléd v kaki zefarfki — kraljevi galariji. Drugimu bi pa djal, de naj pomifli, kakó naglo fe krajnfka nofha fpreminja in pazhi, fkorej lih takó, kakor v kakofhni drugi desheli; javalne vřa-kiga pol léta fe nekoliko tudi Krajnzi drugazhi nofjo.

Namen teh podób pa ni drugi, kakor obléko ali nófho terdiga Krajnza pokasati in sa prihodne zhafe ohraniti, ne pa, kakor fe je po nemfhki ali drugi obléki in fhégi pazhiti jel. Ktéri úmen in sveden zhlovek bo tadaj v podóbah vřefkosi le tega gra-jal, kar fe dan danafhen le po redkama vidi? —

Rekel bi po svoji rasumnofti, de jih bo vřaki verli domorodez s posébnim vefeljem fprejel, in sheljil fi bo, de bi jih tudi po gořtama po zeli ilir-fki desheli dobivali; naj jih graja Peter ali Pavl, kolikor hózhe, nizh ne dé, blagi in rasúmni Krajniz jih vunder le povřod zhífla, in rad fprejema, kir fi mifli:

Gotovo tifti fad nar flabji ni,

Kamur ferfhen vřefkosi rad letí!

Tiftimu pa, kdor fi nad vřako rezhjo jesik brufi, vřiga graja in zherti, bi s unim únnim mosham rekel: „Gospod Bog ima vfe forte ljudi na svétu. Nektéri imajo golo dopadajenje, drugim vefelje kaliti, in grajati od kraja vře, naj bo fhe takó koriftniga kaj. Delaj, kar in kakor hozhefh, nikoli jim ne bofh vřiregel. Le frezha je, de fe taki hudob-neshi urno fposnajo, lih tako, ko ptizhi po petju, in de jih nimajo perjatlov dovelj. — Taki sabavljivzi fo, ko polétne muhe, kamur fe ta marzhaf le vřé-de, vřelej sapufti zherne pike sa fabo, in ti druge fhkode ne persadene, kakor tó, de morafh sa njim vřefkosi zhediti.“ — Blagi mosh je pravizo govoril!

Zéna imenovanih podób s zhafopifam vřéd sa pol léta ni vezhi ko 3 goldinarje, zhe fe v Ljubljani fprejemajo — po pofhti poflane fo pa nekaj drashji.

Kmetovski pregovori za mesec SVEČAN,

(ki ima letas 29. dni. Dan v temu mesecu raste od 9 ur in 34 minut — do 10 ur in 56 minut).

V tem mesecu je po starim pregovoru večidel še velik mraz:

Ko pride Svečnica — maji od strehe svečica. — Matija led razbija — če ga ni, ga naredi. — Ak prezgodaj sneg skopni, — ojster mráz na to sledi. — Če ptiči so vjeti zlo tolsti, mastnati, — bo dosti snega še in mraza prestati. — Ak je na Svečnico lepo in jasno, jazbec v jazbini ostane, kir čuti, de ima zimski mraz še nastopiti; ak je pa gerdo, sneževno in deževno vreme,